

УДК 373.2:314.151.3(477+485):37.014.5
DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-217-360-367

МЕЛЬНИК Наталія Іванівна –

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов та перекладу,
в.о. декана факультету психології, комунікацій та перекладу
ДНП «Державний університет «Київський авіаційний інститут»,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6641-0649>
e-mail: nataliia.melnyk@npp.nau.edu.ua

KIMHAG SUNDBERG Kija –

міжнародний координатор відділу освіти, керівник проекту,
магістр освіти, старший викладач кафедри освіти
Університету Євле, Швеція
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1035-7873>
e-mail: nataliia.melnyk@npp.kai.edu.ua

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ШВЕЦІЇ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ У СИСТЕМУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КРАЇН ЄС

У статті розглядаються важливі аспекти функціонування мережі закладів дошкільної освіти в Україні та Швеції в контексті інтеграції українських дітей у систему дошкільної освіти країн Європейського Союзу. Зокрема, визначено основні відмінності в правовому регулюванні, підходах до інклюзії, фінансуванні та методах навчання. Проаналізовано шведську модель дошкільної освіти як приклад для забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, включаючи тих, хто був змушений залишити свої домівки через війну.

Використовуючи методи порівняльного аналізу, емпіричні дослідження (інтерв'ю з педагогами, спостереження за освітнім процесом) та аналіз нормативних документів, виявлено, що інтеграція українських дітей в систему дошкільної освіти країн ЄС потребує вдосконалення інклюзивних підходів, розробки спеціалізованих програм підтримки та підготовки педагогів до роботи з дітьми, які пережили травматичний досвід.

У результаті дослідження запропоновано низку рекомендацій щодо покращення системи дошкільної освіти в Україні, зокрема посилення правового регулювання, розширення інклюзивних практик і впровадження ігрових методів навчання, що дозволяють адаптувати освітній процес до потреб усіх дітей, у тому числі тих, які стали вимушеними переселенцями через війну.

Порівняльний аналіз дошкільної освіти в Швеції та Україні, зокрема в контексті інтеграції українських переміщених дітей, відкриває численні шляхи для подальших наукових досліджень. Перспективними в цьому напрямі видаються аспекти, які сприяли б розумінню представлених в дослідженні проблем та покращити процес інтеграції дітей-переміщених осіб, а саме: дослідження інтеграції дітей-переміщених осіб, порівняльне дослідження програм підготовки педагогічних кадрів в сфері дошкільної освіти для інтеграції переміщених дітей, дослідження програм мовної підтримки, вивчення перспективності адаптації навчального плану для дітей-переміщених осіб з урахуванням шведського досвіду тощо.

Ключові слова: дошкільна освіта, інтеграція, інклюзія, Україна, Швеція, діти-біженці, адаптація, освітня політика, управління освітою, педагогічні методи.

MELNYK Nataliia Ivanivna –

Doctor of Pedagogical Sciences (D.Sc.), Associate Professor,
Professor of the Department of Foreign Languages and Translation,
Acting Dean of the Faculty of Psychology, Communications and
Translation NCE “State University «Kyiv Aviation Institute»”,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6641-0649>
e-mail: nataliia.melnyk@npp.nau.edu.ua

KIMHAG SUNDBERG Kija –

International Coordinator of the Department of Education,
Project Manager, Master of Arts in Education,
Senior Lecturer in Education, University of Gävle, Sweden
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1035-7873>

ACTUAL ASPECTS PRESCHOOL ESTABLISHMENTS NETWORK FUNCTIONING OF THE OF EDUCATION INSTITUTIONS IN SWEDEN AND UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE INTEGRATION OF UKRAINIAN CHILDREN INTO PRESCHOOL EDUCATION IN EU COUNTRIES

The article examines the key aspects of the functioning of preschool education systems in Sweden and Ukraine, focusing on the integration of Ukrainian children into the preschool education network of EU countries. The study identifies key differences in legal regulation, approaches to inclusion, financing, and teaching methods. The Swedish preschool education model is analyzed as an example of ensuring equal access to quality education for all children, particularly those who have been forced to leave their homes due to war.

The research is based on comparative analysis, regulatory document review, empirical methods (interviews with educators, observation of the educational process), and statistical techniques. It is found that the integration of Ukrainian children into the preschool education system of EU countries requires expanding inclusive approaches, developing specialized support programs, and preparing educators to work with children who have experienced trauma.

Recommendations are proposed to improve Ukraine's preschool education system, drawing on Sweden's experience, particularly strengthening legal regulation, expanding inclusive practices, and implementing play-based learning methods. These efforts are essential for adapting the educational process to meet the needs of all children, including those who have become refugees due to the war.

Порівняльний аналіз дошкільної освіти в Швеції та Україні, зокрема в контексті інтеграції українських переміщених дітей, відкриває численні шляхи для подальших наукових досліджень. Перспективними в цьому напрямі видаються аспекти, які сприяли б розумінню представлених в дослідженні проблем та покращити процес інтеграції дітей-переміщених осіб, а саме: дослідження інтеграції дітей-переміщених осіб, порівняльне дослідження програм підготовки педагогічних кадрів в сфері дошкільної освіти для інтеграції переміщених дітей, дослідження програм мовної підтримки, вивчення перспективності адаптації навчального плану для дітей-переміщених осіб з урахуванням шведського досвіду тощо.

A comparative analysis of preschool education in Sweden and Ukraine, particularly in the context of the integration of Ukrainian displaced children, opens numerous avenues for further scientific research. Aspects that would contribute to the understanding of the problems presented in the study and improve the process of integration of displaced children appear to be promising in this direction, namely: study of the integration of displaced children, comparative study of programs for training pedagogical personnel in the field of preschool education for the integration of displaced children, study of language support programs, study of the perspective of adapting the curriculum for displaced children taking into account the Swedish experience, etc.

Keywords: preschool education, integration, inclusion, Ukraine, Sweden, refugee children, adaptation, educational policy, education management, teaching methods.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Освіту визнано сферою інтересів ЄС в Угоді про Європейський Союз (1992) [17], в якій пріоритизувався принцип субсидиарності, за яким за ЄС закріплювалось право на підтримку та доповнення положень в окремих освітньоположних документах держав-членів для синхронізації запропонованими ЄС ініціатив і пропозицій [17]. Наразі в країнах ЄС освітня політика спрямована на активну інтеграцію дітей-переселенців та вимушено переміщених через російську агресію українських дітей, що по новому викристалізовує і особливості функціонування їхніх систем дошкільної освіти в цілому. Врахування досвіду та аналіз особливостей таких трансформацій в закладах дошкільної освіти різних країн Європи є потужним джерелом не лише для переосмислення концепції «доступності освіти для всіх», але й практичним інструментарієм для екстраполяції позитивного досвіду в окремі процеси управління та організацію функціонування мережі дошкільних установ на теренах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Звернення та врахування європейського та міжнародного досвіду організації дошкільної освіти в українському контексті в останні роки є актуальною темою для наукових пошуків українських дослідників. Так, за переконаннями Ю. Калічак «...Глибоко осмислена трансформація європейського педагогічного досвіду, зважаючи на реальні перспективи прийняття України найближчим часом до Європейського Союзу, сприятиме ефективності едукативної дітей дошкільного віку в сучасних умовах функціонування системи дошкільної освіти в Україні, уможливить урізноманітнення діяльності закладів дошкільної освіти різних форм власності, диференціацію подальшого її розвитку» [4]. Дослідниця О. Локшина підкреслює, що аналіз стратегічних орієнтирів ЄС у галузі освіти і навчання є актуальними для України, яка рухається у напрямі інтеграції в Європейський освітній простір [5]. В низці наукових праць та окремих монографій Н. Мельник та групою українських колег (С. Довбня, Т. Степанова, А. Цветкова,) в межах спільних досліджень та індивідуальних наукових напрацювань представлено компаративні аспекти організації системи дошкільної освіти в країнах євроатлантичного регіону [12; 9; 11] тощо. Однак, реалії сьогодення українського дошкільня пов'язаного з війною та з вимушеним переміщенням не лише закладів дошкільної освіти (ЗДО) та людей, але й виїздом за кордон викристалізовують

проблеми наукових досліджень з проблем реорганізації українських та зарубіжних ЗДО, інтеграції та інтеграції переміщених дітей дошкільного віку, як в межах країни так і за кордоном. Відтак, видається актуальним і доцільним аналіз різних аспектів трансформації дошкільних установ в зазначеному аспекті, а особливий науковий інтерес становить вивчення інтеграції дітей дошкільного віку в мережі ЗДО за кордоном, що становить **мету представленого у даній статті дослідження**. З огляду на це, проаналізуємо особливості функціонування мережі закладів дошкільної освіти в Швеції в компаративному розрізі з українською практикою реінтеграції, визначимо сутнісні відмінності та труднощі з українською практикою, що визначає мету лише одного етапу та частини комплексного дослідження представленого на сторінках даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічними засадами дослідження є системний та контентно-процесуальний аналіз сучасної практики функціонування ЗДО в Швеції та Україні; дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, що поєднує аналіз освітніх політик, статистичних даних, соціокультурних аспектів та практичного досвіду. Здійснене дослідження включало три ключові етапи: аналітичний, порівняльний та узагальнювальний. На аналітичному етапі здійснюється огляд нормативно-правових документів, які регулюють функціонування дошкільної освіти в Швеції та Україні, з акцентом на питання доступності, якості та інклюзії. Відповідно етапів, був здійснений і вибір методів. Так, **серед методів дослідження на аналітичному етапі** нами застосовано такі теоретичні як аналіз, систематизація та узагальнення основних нормативних документів, що регулюють формування мережі ЗДО в Україні та Швеції; серед емпіричних методів – збір інформації зібраного шляхом безпосереднього інтерв'ювання педагогів, керівників закладів дошкільної освіти, експертів регіональних представництв освіти та дослідників з університетської спільноти впродовж 2022-2024 років; психолого-педагогічні спостереження за освітнім процесом в українських та європейських закладах дошкільної освіти; статистична обробка результатів педагогічного дослідження; вибіркоче обстеження даних, що реалізовувалось через засоби індивідуальних та колективних опитувань та обговорень; контент-аналіз здійснення та

систематизація отриманих емпіричних даних, що уможливив отримання інформації кількісного та якісного аспектів, яка в свою чергу забезпечила об'єктивність, надійність і валідність отриманих даних тощо. *Порівняльний етап* базувався на використанні методів якісного і кількісного аналізу для виявлення подібностей і відмінностей у моделях організації, принципах фінансування, кадровому забезпеченні та підходах до інтеграції дітей із різних соціальних груп. У ході дослідження застосовуються методи аналізу документів, глибинних інтерв'ю з експертами, спостереження за освітніми процесами та опитування батьків і педагогів. *Узагальнюваний етап* передбачав синтез отриманих даних для формулювання рекомендацій щодо вдосконалення української системи дошкільної освіти з урахуванням шведського досвіду та потреб українських дітей у контексті інтеграції в освітній простір ЄС. У дослідженні враховуються соціально-економічні умови, культурні відмінності та специфіка перехідного періоду української освіти, з особливим акцентом на інклюзивність, адаптивність і забезпечення психолого-педагогічної підтримки.

Шведські реалії інтеграції дітей дошкільного віку в систему ЗДО. Аналізуючи нормативно-правову базу дошкільної освіти в Швеції варто зазначити, що основоположним документом є «Освітній Закон» (Education Act), відповідно якого дошкільний заклад має сприяти всебічним контактам і соціальному співтовариству, готувати дітей до подальшого навчання [15]. Відповідно до Статті 4 зазначеного Закону дітям має бути запропоновано дошкільне навчання щонайменше 525 годин на рік, починаючи з осіннього семестру в тому році, з моменту коли дитині виповнюється три роки, якщо не встановлено особливих умов, що стосуються індивідуального відвідування чи освіти в приватних ЗДО [15]. Основні положення освітнього Закону передбачають, що «всі дошкільні заклади працюють на основі Закону про освіту та навчального плану дошкільного віку»; усі дошкільні заклади повинні відповідати Закону про освіту та дошкільній програмі» [15]. Закон про освіту містить главу, присвячену дошкільним закладам, яка містить інструкції щодо мети дошкільної освіти, коли дітям має бути запропоновано дошкільну освіту, розмір груп та оточення, а також спеціальну підтримку та батьківські зустрічі. У програмі дошкільної освіти описано, на що мають право всі діти під час перебування в дошкільному закладі. У ньому, наприклад, йдеться про те, що дошкільна освіта має здійснюватися демократично і що діти повинні мати можливість грати та впливати на своє повсякденне життя. У Законі також зазначено, що догляд, розвиток і навчання повинні становити загальну картину, а освітній процес повинен бути спланованим або відбуватися спонтанно, оскільки розвиток і навчання дітей відбувається постійно. Дошкільна освіта повинна дати дитині можливість розвиватися в різних сферах, таких як мова, математика, здоров'я та сталий розвиток, а також, що дошкільний заклад також повинен співпрацювати з вами як опікуном.

Мережу закладів дошкільної освіти умовно розподіляють на 2 основних групи:

- унітарні дошкільні центри (förskola) – загальні ЗДО, що доступні для дітей віком від 1 до 5 років;
- підготовчі до школи ЗДО (förskoleklass), які зобов'язані відвідувати 6-річні діти відвідують обов'язкові дошкільні класи;
- існують також надання послуг з дошкільної освіти вдома, відоме як педагогічний догляд (pedagogisk omsorg), що здійснюють та координують сертифіковані педагоги з раннього догляду та освіти дітей;
- багато місцевих органів влади також пропонують послуги з дошкільної освіти та догляду у так званих «відкритих дошкільних закладах» (öppen förskola), куди батьки (або няні) приходять зі своїми дітьми, коли забажають.

За формою власності ЗДО в Швеції поділяються на приватні та державні. Державні заклади, фінансуються муніципалітетом, а незалежні – приватними компаніями або організаціями [15]. Муніципалітет відповідає за: забезпечення дошкільними місцями в муніципалітеті всіх дітей, які їх потребують надання дітям місця в дошкільному закладі перевірка відповідності всіх видів діяльності стандартам якості та безпеки. Шведська шкільна інспекція перевіряє муніципальну підзвітність муніципальних дошкільних закладів за дошкільну діяльність та передумови, які вони забезпечують. Регулювання діяльності підпадають під юриспруденцію Міністерства освіти та науки Швеції [18].

У Швеції альтернативні структури освіти та догляду в ранньому дитинстві в рамках офіційної системи передусім охоплюють чотири типи догляду та діяльності для дітей віком до 12 років. Ці види діяльності називаються «Інша педагогічна діяльність»:

1. **Педагогічна опіка** (pedagogisk omsorg) у сімейних дитячих будинках (familjedaghem) здійснюється зареєстрованими нянями у своїх власних домівках, які доглядають за дітьми віком від одного до дванадцяти років, поки їхні батьки працюють або навчаються.

2. **Відкритий дошкільний заклад** (öppen förskola) призначений для батьків та їхніх дітей, які залишаються вдома. Батьки спільно з персоналом мають можливість розробити гурткову діяльність для дітей. Діти не зараховані.

3. **Центри дозвілля** (фрітідшем) – це навчальні групові заклади, які працюють у періоди доби та року, коли школи закриті для дітей, які навчаються, чий батьки працюють чи навчаються, або для дітей, які потребують таких засобів. Загалом центри дозвілля інтегровані у школи. Центри дозвілля орієнтовані на дітей віком від 6 до 12 років, які відвідують дошкільний клас або обов'язкову школу.

4. **Догляд за дітьми за запитом батьків/опікунув.** Відповідно до Закону про освіту (Skollagen), муніципалітет повинен запропонувати догляд за дітьми в той час, коли дошкільні заклади або центри дозвілля не пропонуються, і це має

пропонуватися в обсязі, необхідному з огляду на роботу батьків і сімейну ситуацію в цілому [8].

Особлива увага в нормативно-регулятивній базі відведена доступності всіх дітей у Швеції до освіти, зокрема вагому нішу в цьому аспекті приділено дітям національних меншин, відповідно до Освітнього Закону «незалежно від місця проживання всі діти повинні мати рівний доступ до державної системи освіти, включно з дошкільним закладом; кожен тип школи повинен пропонувати еквівалентну освіту, незалежно від того, де вона надається» [8].

Індивідуальні бесіди, опитування, анкетування педагогів ЗДО в м. Євле, землі Готтерборг у Швеції в жовтні 2023 року дозволили проаналізувати особливості інтегрування дітей дошкільного віку. Зазначимо, що вивчення досвіду відбувалось за підтримки колег Департаменту освіти та бізнесу, університету Євле (м. Євле, Швеція), зокрема під керівництва Кії Кімхаг, керівника проєктів значеного департаменту. Наш науковий інтерес становить особливості інтеграції дітей дошкільного віку з України в різних типах ЗДО. Відповідно до отриманих фактичних даних у кожному дошкільному закладі є різні способи інтеграції дітей в нове освітнє середовище. Так, за опитуванням педагогічного персоналу ЗДО визначено, що період знайомства зазвичай займає від 1 до 4 тижнів, але це також залежить від особливостей адаптації кожної дитини. Спочатку діти повинні бути там частину дня від 2 до 3 годин на день, а з поступовим збільшенням до повного дня. Особлива роль в процесі інтеграції відводиться спілкуванню батьків (опікунів) з персоналом школи, які постійно повідомляють вам про те, як відбувається процес інтеграції дитини в освітнє середовище ЗДО.

Український контекст. Інтеграція та соціалізація дітей дошкільного віку в систему дошкільної освіти України є важливим процесом, що забезпечує їхній гармонійний розвиток та підготовку до подальшого навчання [1]. Цей процес регулюється низкою законодавчих актів та нормативних документів. Так, в Законі України «Про дошкільну освіту» від 6 червня 2024 року Верховна Рада України ухвалила нову редакцію цього закону, яка набула чинності 1 січня 2025 року. Закон містить новації, спрямовані на покращення умов праці педагогічних працівників, розширення партнерства з батьками та впровадження сучасних підходів до навчання дітей дошкільного віку [2]. В Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку 2020 року, що визначає основні напрями розвитку дошкільної освіти, підкреслено необхідність комфортної інтеграції та соціалізації дітей через засвоєння цінностей, традицій і культури суспільства. Відповідно до Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку, процес інтеграції та соціалізації в мережу ЗДО будується на формуванні досвіду дитини у спілкуванні з дорослими та однолітками через різні види діяльності: предметно-практичну, ігрову, мистецьку та пізнавальну і сприяє розвитку соціальних навичок та адаптації до суспільного життя [3]. Особлива увага приділяється дітям з

особливими освітніми потребами. Методичні рекомендації містять алгоритми визначення категорій освітніх труднощів та порядок забезпечення підтримки таких дітей у закладах дошкільної освіти, що сприяє їхній успішній інтеграції та соціалізації [6].

Звертаючись до аналізу особливостей функціонування мережі закладів дошкільної освіти в Україні, маємо зазначити, що типи закладів визначені статтею 35 Закону України «Про дошкільну освіту» від 6 червня 2024 року № 3788-ІХ, серед яких:

- **ясла:** для дітей віком від трьох місяців до трьох років, де забезпечується здобуття дошкільної освіти;

- **дитячий садок:** для дітей віком від двох до шести або семи років, а для дітей з особливими освітніми потребами – до семи або восьми років, де забезпечується здобуття дошкільної освіти;

- **спеціальний дитячий садок:** для дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими фізичними, психічними, інтелектуальними та/або сенсорними порушеннями, розладами поведінки, віком від двох до семи або восьми років;

- **мобільний дитячий садок:** забезпечує надання освітніх послуг у сфері дошкільної освіти за місцем проживання дітей, зокрема із застосуванням або на базі спеціально облаштованого для надання таких послуг транспортного засобу;

- **сімейний (родинний) садок:** організовується за місцем проживання сім'ї (родини) в індивідуальному житловому будинку з наданням освітніх послуг дітям від народження, які перебувають у родинних стосунках, та/або дітям, які не є членами сім'ї (родини);

- **міні-садок:** організація освітньої діяльності з одночасним перебуванням не більше п'яти дітей [2].

Залежно від спектра послуг, що надаються, кожен із цих закладів може мати різні типи груп або класів (наприклад, інклюзивні групи), організовані відповідно до потреб контингенту дітей, які здобувають дошкільну освіту. Дев'ять основних типів закладів дошкільної освіти можна класифікувати таким чином:

• Звичайні (загальні) заклади дошкільної освіти охоплюють три підтипи:

1. ясла для дітей віком від двох місяців до трьох років;

2. ясла-садок для дітей віком від двох місяців до шести або семи років;

3. дитячий садок для дітей віком від трьох до шести або семи років.

• Заклади дошкільної освіти змішаного типу можуть поєднувати звичайні групи з іншими типами (спеціальними, інклюзивними, санаторними) для дітей віком від двох місяців до шести або семи років.

• Заклади дошкільної освіти санаторного типу призначені для дітей віком від двох до семи або восьми років, які потребують медичного лікування та реабілітації.

• Спеціалізовані (корекційні) заклади дошкільної освіти (що функціонують лише у містах) орієнтовані на навчання та виховання дітей з інвалідністю віком від двох до семи або восьми років [13].

Аналіз уможливує виокремлення таких порівняльних критеріїв актуальних аспектів функціонування мережі закладів дошкільної освіти в Україні та Швеції в контексті інтеграції

українських дітей у систему дошкільної освіти країн ЄС, як: нормативно-правове регулювання, форми закладів дошкільної освіти, вік в якому діти ідуть до закладу дошкільної освіти, фінансування, доступність, педагогічні кадри, методи навчання, інклюзія та мовна адаптація, характеристика яких представлені в Таблиці 1.

Таблиця 1

Аспекти функціонування мережі закладів дошкільної освіти в Україні та Швеції в контексті інтеграції українських дітей у систему дошкільної освіти країн ЄС

Аспект	Україна	Швеція
Нормативно-правове регулювання	Закон України «Про дошкільну освіту», Концепція розвитку дошкільної освіти до 2030 року, державні стандарти освіти.	Освітній закон (Skollag, 2010:800), навчальний план дошкільної освіти, муніципальні регулювання.
Форми закладів дошкільної освіти	Державні, комунальні, приватні, інклюзивні групи, альтернативні форми (дитячі групи, родинні дитсадки).	Förskola (універсальні дитсадки), förskoleklass (підготовчі класи), відкриті дошкільні центри (öppna förskolor).
Вік дітей	Від 2 до 6 (7) років.	Від 1 до 5 років (förskola) та 6 років (förskoleklass).
Фінансування	Державне, місцеве, приватне. Батьки сплачують частину вартості.	Фінансування з муніципальних бюджетів, батьки сплачують частку за відвідування (відсоток залежить від доходу сім'ї).
Доступність для дітей українських переселенців	Безкоштовне за місцем проживання, але є нестача місць, мовний бар'єр, брак адаптаційних програм.	Обов'язкове надання місця, адаптаційні програми, мовна підтримка, культурні посередники.
Педагогічні кадри	Вимоги до педагогічної освіти, низька заробітна плата, кадровий дефіцит через війну.	Високі вимоги до кваліфікації педагогів, безперервний професійний розвиток, конкурентні зарплати.
Методи навчання та інтеграції	Традиційна система, інклюзивний підхід розвивається, але є обмеження у ресурсах.	Грові, інтегровані методи, навчання через досвід, підтримка багатомовності.
Інклюзія та підтримка дітей з особливими освітніми потребами	Інклюзивні групи, дефіцит ресурсів та кваліфікованих фахівців.	Спеціальні програми підтримки, індивідуальні навчальні плани, обов'язкова інклюзія.
Адаптація дітей українських переселенців	Проблеми з мовною адаптацією, кадровим забезпеченням та фінансуванням програм підтримки.	Розвинені мовні курси, інтеграційні центри, підтримка сімей переселенців.

Дані таблиці дозволяють виокремлення спільні і відмінні аспекти у функціонуванні мережі закладів дошкільної освіти в Україні та Швеції в контексті інтеграції українських дітей у систему дошкільної освіти країн ЄС, а саме:

Спільні особливості:

1. Право на дошкільну освіту: в Україні та Швеції дошкільна освіта є важливим етапом навчання, що сприяє всебічному розвитку дитини. Обидві країни визнають важливість доступності дошкільної освіти для всіх дітей, включаючи дітей з особливими освітніми потребами.

2. Інклюзивний підхід: в обох країнах активно впроваджуються принципи інклюзивної освіти, що передбачає навчання дітей з різним рівнем підготовки та особливими освітніми потребами в загальних групах.

3. Державне фінансування: система дошкільної освіти як в Україні, так і в Швеції передбачає фінансову підтримку з боку держави або місцевих органів влади, що забезпечує доступність навчання.

4. Орієнтація на розвиток м'яких навичок (soft skills): освітні програми обох країн спрямовані на формування соціальних, комунікативних навичок та критичного мислення.

5. Забезпечення психологічної підтримки: важливість психоемоційного комфорту дітей є пріоритетом у дошкільних закладах обох країн, особливо для дітей з досвідом вимушеної міграції.

Відмінності:

1. Структура та типи закладів: в Україні дошкільна освіта поділяється на ясла, дитячі садки та навчально-виховні комплекси (НВК), тоді як у Швеції функціонують förskolor (дитячі садки) та öppna förskolor (відкриті дошкільні заклади для дітей та їхніх батьків). У Швеції розвинена система сімейних дитячих садків (dagbarnvårdare), де малюків виховують у малих групах удома. В Україні ця практика менш поширена.

2. Фінансування та доступність: у Швеції дошкільна освіта частково субсидується державою, а батьки сплачують лише невелику суму залежно від доходу. В Україні, попри наявність безкоштовних державних садочків, багато батьків змушені користуватися приватними закладами через нестачу місць.

3. Методи навчання та освітні підходи: у Швеції значний акцент робиться на грі як основному методі навчання, свободі вибору дитини та природному розвитку. В Україні, хоча також визнається роль гри, навчальні програми можуть

бути більш структурованими та спрямованими на підготовку до школи.

4. Мова навчання та інтеграція українських дітей: у Швеції для дітей-мігрантів передбачено спеціальні мовні програми (наприклад, *modersmålsstöd* – підтримка рідної мови), а також двомовні групи. В Україні менше практик для інтеграції іноземних дітей, хоча після 2022 року питання адаптації дітей-переселенців стало більш актуальним.

5. Регулювання та педагогічні кадри: у Швеції дошкільна освіта регулюється *Skollagen* (Закон про освіту), а педагогічний персонал повинен мати відповідну вищу освіту. В Україні вимоги до кваліфікації вихователів також високі, але професія менш престижна через низькі зарплати та складні умови праці.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Порівняльний аналіз систем дошкільної освіти в Швеції та Україні, зокрема в контексті інтеграції українських дітей-переміщених осіб до освітньої системи в країнах ЄС, виявляє значні відмінності в інституційних структурах, практиках і підходах. Незважаючи на ці відмінності, обидві країни поділяють спільні цінності доступності та інклюзії в освіті раннього дитинства, прагнучи забезпечити рівні можливості для отримання освіти для всіх дітей, незалежно від їх походження чи особливих потреб. Шведська дошкільна система пропонує комплексну та адаптовану структуру для інтеграції переміщених дітей, наголошуючи на інклюзивності, ігровому навчанні та участі батьків. Однак Україна стикається зі значними труднощами в реалізації такої моделі через триваючу війну, брак ресурсів і переповненість дошкільних закладів. Проведене дослідження уможливило формування **рекомендацій щодо вдосконалення функціонування закладів дошкільної освіти в Україні на основі шведського досвіду:**

1. Посилення законодавчої та нормативної бази: Україна повинна прискорити розробку своєї законодавчої бази для приведення у відповідність до освітніх стандартів Європейського Союзу. Спираючись на Закон Швеції про освіту та програму дошкільної освіти, Україна може запровадити більш комплексну політику, спрямовану на доступність, інклюзію та якісну освіту для всіх дітей, особливо для тих, хто переміщений через конфлікт. Вирішальним буде включення детальних вказівок щодо освіти дітей раннього віку, таких як надання чітких стандартів для дошкільних навчальних програм.

2. Розробити моделі інклюзивної освіти: універсальний підхід Швеції до інклюзії може слугувати моделлю для України. Впровадження інклюзивного дошкільного середовища, де діти з особливими освітніми потребами (ООП) можуть навчатися разом зі своїми однолітками, є важливим. Україна повинна інвестувати в розширення інклюзивних програм і створення спеціалізованої підготовки педагогів для вирішення потреб дітей з обмеженими можливостями, мовними бар'єрами та іншими проблемами. Крім того, використання допоміжних технологій у дошкільних закладах

могло б додатково підтримати дітей з особливими потребами.

3. Сприяти цілісному навчанню, заснованому на іграх: українська навчальна програма наразі робить сильний наголос на академічній підготовці до школи, що може обмежувати дітей молодшого віку. Застосування ігрового навчання, як це видно у Швеції, може сприяти більш збалансованому розвитку дітей, охоплюючи не лише когнітивні навички, але й емоційний, соціальний та фізичний розвиток. Такий підхід відповідатиме найкращим світовим практикам ранньої освіти, забезпечуючи, щоб діти були всебічно розвиненими та готовими до навчання впродовж життя.

4. Збільшення ресурсів для дітей-переміщених осіб: Україна повинна виділяти більше ресурсів для підтримки інтеграції дітей-переміщених осіб як у плані фінансових інвестицій, так і щодо створення структур підтримки в дошкільних закладах. Це включає в себе створення програм мовної підтримки, зокрема для україномовних дітей, і створення культурно чутливого навчального середовища, яке допомагає дітям з переміщених сімей відчувати себе бажаними та цінними.

5. Розширення підготовки та професійного розвитку вчителів: Україні необхідно зосередитися на розширенні можливостей професійного розвитку вихователів дошкільних закладів, особливо у роботі з дітьми-переселенцями та дітьми з особливими потребами. Шведська модель безперервного навчання для освітян у різних сферах, включаючи мовну підтримку та інклюзивне навчання, має бути адаптована до українського контексту. Спеціалізовані навчальні програми можуть покращити навички вчителів щодо підтримки різноманітних потреб усіх дітей і забезпечити кращу інтеграцію дітей-переміщених осіб.

6. Розширення участі батьків: як видно зі Швеції, сприяння міцному партнерству між педагогами та батьками є вирішальним для успіху дітей. Україні варто інвестувати в покращення каналів комунікації між батьками та персоналом дошкільного закладу. Цього можна досягти за допомогою регулярних зустрічей, цифрових платформ для оновлень і мереж підтримки для батьків дітей-переміщених дітей, щоб допомогти їм орієнтуватися в освітній системі.

7. Вирішити проблему переповненості дошкільних закладів: проблема переповненості дошкільних закладів в Україні є значною перешкодою для забезпечення якісної освіти дітей раннього віку. В Україні має бути пріоритетним розширення мережі дошкільних закладів, у тому числі за рахунок пересувних дитячих садків та сімейних дитячих садків, щоб зменшити навантаження на існуючі заклади. Крім того, збільшення кількості персоналу та простору в класі матиме вирішальне значення для того, щоб кожна дитина отримувала необхідну увагу та турботу.

8. Запровадити комплексні програми інтеграції для дітей-переміщених осіб: Україна може отримати вигоду від створення комплексних програм інтеграції для дітей-переміщених осіб, які включають мовне навчання, психосоціальну підтримку та культурну орієнтацію. Ці програми мають

залучати педагогів, психологів та громадські організації, щоб допомогти дітям-переселенцям адаптуватися до нового середовища, як культурного, так і соціального. Досвід Швеції у створенні програм мовної та культурної інтеграції пропонує цінну інформацію про цю сферу.

Запропоновані рекомендації не претендують на ексклюзивність, тому їх можна доповнювати та обговорювати далі в наукових колах та на конференціях міжнародного та місцевого рівня. Проведене дослідження є спробою ближче розглянути проблему інтеграції дітей-переміщених осіб, зокрема українських дітей, до дошкільних систем у країнах ЄС, що створює значні виклики, але також відкриває можливість для України реформувати та модернізувати свою освітню систему відповідно до європейських стандартів. Застосування досвіду шведської практики та досвіду, зокрема щодо інклюзії, підготовки вчителів і гнучкості в наданні освіти, Україна може зміцнити власну структуру дошкільної освіти, забезпечивши, щоб усі діти, включно з переміщеними особами, мали доступ до високоякісного, інклюзивного та сприятливого освітнього середовища.

Порівняльний аналіз дошкільної освіти в Швеції та Україні, зокрема в контексті інтеграції українських переміщених дітей, відкриває численні шляхи для подальших наукових досліджень. Перспективними в цьому напрямі видаються аспекти, які сприяли б розумінню представлених в дослідженні проблем та покращити процес інтеграції дітей-переміщених осіб, а саме: дослідження інтеграції дітей-переміщених осіб, порівняльне дослідження програм підготовки педагогічних кадрів в сфері дошкільної освіти для інтеграції переміщених дітей, дослідження програм мовної підтримки, вивчення перспективності адаптації навчального плану для дітей-переміщених осіб з урахуванням шведського досвіду тощо.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А., Варяниця Л., Гавриш Н. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія. Луганськ : Альма-матер, 2006.
2. Верховна Рада України. Закон України "Про дошкільну освіту" від 6 червня 2024 року № 3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20> (дата звернення: 27.01.2025)
3. Воронов В. А., Гавриш Н. В., Канишевська Л. В., Піроженко Т. О., Рейпольська О. Д., Сисоева С. О. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Київ : Національна академія педагогічних наук України, 2020. URL: <https://dnz71.edu.vn.ua/uploads/tiger-1599493145.pdf> (дата звернення: 27.02.2025)
4. Калічак Ю. Л. Нові можливості інтеграції системи дошкільної освіти України в Європейський освітній простір. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. Спецвипуск. Т. 1. С. 105–110. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.20>
5. Локшина О. Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021–2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти. *Український Педагогічний журнал*. 2023. № 4. С. 5–17. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-5-17>

6. Прохоренко Л. І., Шевченко В. М., Шевченко Ю. В., Орленко І. М., Соколова Г. Б. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку. Громадська організація «КВАНТ РАЦІО», 2022. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/2022/06/23/List.MON-4.1196-22-08.6.2022.pdf> (дата звернення: 27.01.2025)

7. Eurydice. Early childhood education and care: Sweden. 27 листопада 2023. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/sweden/early-childhood-education-and-care> (дата звернення: 27.01.2025).

8. Informationsverige. Шведська шкільна система. URL: <https://www.informationsverige.se/uk/om-sverige/att-bilda-familj-och-leva-med-barn-i-sverige/det-svenska-skolsystemet.html> (дата звернення: 27.01.2025)

9. Melnyk N. I., Dovbnia S. O. Practical-oriented approach in preschool teacher's professional education in Ukrainian and Western European countries. In: Tsvietkova G. (Ed.). Професійний розвиток педагога в світлі євроінтеграційних процесів: колективна монографія. Hameln : InterGING, 2019. P. 311–338.

10. Melnyk N. I., Bogush A. M., Vertuhina V. M., Trofaïla N. D., Rohalska N. V. Comparative research in the field of professional education of preschool teachers: Comparative content analysis as a method of authentic interpretation of concepts. *Linguistics and Culture Review*. 2021. Vol. 5(S2). P. 231–245. DOI: <https://doi.org/10.37028/lingure.v5nS2.1342>

11. Melnyk N., Dovbnia S., Shulygina R. Pedagogical support of preschool children's play activity development in Ukraine and the United States. In: Tsvietkova G. (Ed.). The XXI century education: realities, challenges, development trends: collective monograph. Hameln : InterGING, 2021. P. 31–54.

12. Melnyk N., Maksymchuk B., Gurevych R., Kalenskyi A., Dovbnia S., Groshovenko O., Filonenko L. The establishment and development of professional training for preschool teachers in Western European countries. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. Vol. 13(1). DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/13.1/369>

13. Putcha V., Neuman M., Zaplotynska O., Sofiy N. Supporting the Early Childhood Workforce at Scale: Preschool Education in Ukraine. Washington, D.C. : Results for Development, 2018. URL: https://www.r4d.org/wp-content/uploads/R4D_ECWI-Ukraine_CountryStudy.pdf (дата звернення: 27.01.2025)

14. Skolverket. Läroplan för förskolan: Lpfö 18. 2018. URL: <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pd4001.pdf> (дата звернення: 27.01.2025)

15. Sveriges Riksdag. Skollag (2010:800). 2010. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/ (дата звернення: 27.01.2025)

16. Tarasun V., Melnyk N., Stepanova T., Dotsevych T., Al-Mrayat O. Directions and practices for implementing early care for children with developmental disabilities in Ukrainian and Swedish ECEC system. *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*. 2024. Vol. 12(2). P. 83–91.

17. Treaty on European Union. Official Journal. 1992. Vol. C 191. P. 1–112. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT> (дата звернення: 27.01.2025)

18. Utbildningsguiden. About preschool. URL: <https://utbildningsguiden.skolverket.se/forskolan/om-forskolan/about-preschool-om-forskolan-pa-engelska> (дата звернення: 27.01.2025)

REFERENCES

1. Bohush, A., Varyanytsia, L., & Havrysh, N. (2006). Dity i sotsium: osoblyvosti sotsializatsii ditei doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku [Children and society: Features of socialization of preschool and early school-age children]. Alma-mater. [in Ukrainian]
2. Verkhovna Rada Ukrainy. (2024, June 6). Zakon Ukrainy "Pro doshkilnu osvitu" [Law of Ukraine "On preschool education"] (No. 3788-IX). Retrieved January 27, 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20>. [in Ukrainian]
3. Voronov, V. A., Havrysh, N. V., Kanisheska, L. V., Pirozhenko, T. O., Reipolska, O. D., & Sysoieva, S. O. (2020). Kontseptsii osvity ditei ranoho ta doshkilnoho viku [Concept of early childhood and preschool education]. National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Retrieved February 27, 2025. URL: <https://dnz71.edu.vn.ua/uploads/tiger-1599493145.pdf>. [in Ukrainian]
4. Kalichak, Y. L. (2022). Novi mozhyvosti intehratsii systemy doshkilnoi osvity Ukrainy v Yevropeyskyi osvittii prostir [New opportunities for integrating Ukraine's preschool education system into the European educational space]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. (Special issue, Vol. 1. Pp. 105–110). URL: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.20>. [in Ukrainian]
5. Lokshyna, O. (2023). Stratehiia yevropeiskoho spivrobotnytstva u haluzi osvity i navchannia u 2021–2030 rr. yak yevrointehratsiinyi oriiientyr dlia ukrainskoi osvity [European cooperation strategy in education and training for 2021–2030 as a European integration benchmark for Ukrainian education]. Ukrainyskyi Pedahohichnyi Zhurnal. (4). 5–17. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-5-17>. [in Ukrainian]
6. Prokhorenko, L. I., Shevchenko, V. M., Shevchenko, Y. V., Orlenko, I. M., & Sokolova, G. B. (2022). Metodychni rekomendatsii shhodo vyznachennia osvitnikh trudnoziv ta rivniv pidtrymky u ditei ranoho ta doshkilnoho viku [Methodological recommendations for identifying educational difficulties and support levels in early and preschool-age children]. Kvant Ratsio. Retrieved January 27, 2025. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/2022/06/23/List.MON-4.1196-22-08.6.2022.pdf>. [in Ukrainian]
7. Eurydice. (2023, November 27). Early childhood education and care: Sweden. Retrieved January 27, 2025. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/sweden/early-childhood-education-and-care>. [in English]
8. Informationsverige. (n.d.). Shvedska shkilna systema [Swedish school system]. Retrieved January 27, 2025. URL: <https://www.informationsverige.se/uk/om-sverige/att-bilda-familj-och-leva-med-barn-i-sverige/det-svenska-skolsystemet.html>. [in English]
9. Melnyk, N. I., & Dovbnia, S. O. (2019). Practical-oriented approach in preschool teacher's professional education in Ukrainian and Western European countries. In G. Tsvietkova (Ed.), Profesijnyi rozvytok pedahoha v svitli yevrointehratsiinykh protsesiv: kolektyvna monohrafiia [Professional development of educators in the light of European integration processes: Collective monograph] InterGING. Pp. 311–338. [in English]
10. Melnyk, N. I., Bohush, A. M., Vertuhina, V. M., Trofaiła, N. D., & Rohalska, N. V. (2021). Comparative research in the field of professional education of preschool teachers: Comparative content analysis as a method of authentic interpretation of concepts. Linguistics and Culture Review. 5(S2). 231–245. URL: <https://doi.org/10.37028/lingure.v5nS2.1342>. [in English]
11. Melnyk, N., Dovbnia, S., & Shulygina, R. (2021). Pedagogical support of preschool children's play activity

development in Ukraine and the United States. In G. Tsvietkova (Ed.), The XXI century education: realities, challenges, development trends: Collective monograph. 31–54. InterGING. [in English]

12. Melnyk, N., Maksymchuk, B., Gurevych, R., Kalenskyi, A., Dovbnia, S., Groshovenko, O., & Filonenko, L. (2021). The establishment and development of professional training for preschool teachers in Western European countries. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. 13(1). URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/13.1/369>. [in English]
13. Putcha, V., Neuman, M., Zaplotynska, O., & Sofiy, N. (2018). Supporting the early childhood workforce at scale: Preschool education in Ukraine. Results for Development. URL: https://www.r4d.org/wp-content/uploads/R4D_ECWI-Ukraine_CountryStudy.pdf. [in English]
14. Skolverket. (2018). Läroplan för förskolan: Lpfö 18. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>. [in English]
15. Sveriges Riksdag. (2010). Skollag (2010:800). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/. [in English]
16. Tarasun, V., Melnyk, N., Stepanova, T., Dotsevych, T., & Al-Mrayat, O. (2024). Directions and practices for implementing early care for children with developmental disabilities in Ukrainian and Swedish ECEC system. Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment. 12(2). 83–91. [in English]
17. Treaty on European Union. (1992). Official Journal. C 191. 1–112. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>. [in English]
18. Utbildningsguiden. (n.d.). About preschool. URL: <https://utbildningsguiden.skolverket.se/forskolan/om-forskolan/about-preschool-om-forskolan-pa-engelska>. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МЕЛЬНИК Наталія Іванівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов та перекладу, в.о. декана факультету психології, комунікації та перекладу ДНП «Державний університет «Київський авіаційний інститут».

Наукові інтереси: іноземні мови та переклад, розвиток комунікативних компетентностей, міжкультурна комунікація в професійному середовищі.

КІМХАГ СУНДБЕРГ Кія – міжнародний координатор відділу освіти, керівник проекту, магістр освіти, старший викладач кафедри освіти Університету Євле, Швеція.

Наукові інтереси: міжнародна освіта, інтеграція інклюзивних підходів в освітній процес, управління освітніми проектами.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MELNYK Nataliia Ivanivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Foreign Languages and Translation, Acting Dean of the Faculty of Psychology, Communications, and Translation, NCE "State University 'Kyiv Aviation Institute'".

Scientific interests: foreign languages and translation, development of communicative competencies, intercultural communication in the professional environment.

KIMHAG SUNDHELG Kija – International Coordinator of the Department of Education, Project Manager, MA, Senior Lecturer in Education University of Gävle, Sweden.

Scientific interests: international education, integration of inclusive approaches in the educational process, management of educational projects.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2025 р.